

22-13/2001

2003 JÚN 19.

B-261/2003.

mellette

02.19.

22-13/2001

sz.

Ferenczy

Ferenczy

1. melléklet /
BNP. Képek és
Adattár.

L. b. sz.

Jávor-kúti-víznyelőbarlang

Összevont kutatási jelentés
1998-2002

Melléklet kiadás 02.19

02.19 sz.

Ferenczy József
Könyvtár számára

Szabó József Barlangkutató Szakosztály
Újpesti Természetbarátok Turista Egyesülete

Bevezető

A Jávorkúti víznyelőbarlang bejárata a Bükk-hegységben, a Nagy-fennsíkon, Jávorkúttól északra kb. 600 méterre, a Lillafüredre vezető műút jobb oldalán lévő fejlett víznyelőben található. bejáratának tengerszint feletti magassága: 655 m. A barlang jellegét tekintve aktív víznyelő. A víznyelő az 5372/5 kataszteri számon van nyilvántartva, fokozottan védett, része az 5372/4, 5 kataszteri számon nyilvántartott Bolhási-Jávorkúti barlangrendszernek.

A Jávorkúti bg. csoportunk általi kutatása 1997-ben kezdődött, mikor a rendkívül alacsony vízállás lehetővé tette egy hidrológiailag már régóta igazolt tény bizonyítását, a barlang Bolhási víznyelővel való kapcsolatát. A BEAC kutatóival végzett közös leszállás alkalmával, két kutató – Szikszai Gábor (BEAC), Nagy András (SzJ) – a már többször kutatott Bolhási szifonsor több tagját kéziszivattyúval támadva, bejutott a Jávorkúti főág alsó szifonja mögé. Sikerüket igazolta az 1984-es szárazság idején történt sikeres, Herman Ottó – Marcel Loubens akció lábnyomainak megtalálása.

A környéken végzett több hidrológiai vizsgálat is arra enged következtetni, hogy ez az ismert kéttagú rendszer is csak eleme, egy sokkal nagyobb, Bánkút – Garadna viszonylatú, eddig ismeretlen rendszernek. Csoportunk ennek a rendszernek a Jávorkúti víznyelő felől történő kutatását tűzte ki fő feladatának. A reménykedésre az adott okot, hogy egy minden részletre kiterjedő, bejáró túra alkalmával, a barlang bejárati és végponti – szifonközeli – zónájában is több, felfelé törő és „sötétvégponttal” rendelkező kürtöt észleltünk. Ezek egy vagy több felső járat meglétére engedtek következtetni. Gyanús volt az is, hogy a barlang térképezői által kiadott leírásban ezt olvashatjuk: „...a kürtök kimászása, átvizsgálása sem maradt el, azonban ezek csak kisebb oldalágak és felsőbb üregek felfedezését eredményezték.” A gond csak az, hogy a kiadott térképen ezek az objektumok nem szerepelnek, a helyszínen pedig mászásra utaló nyomokat nem lehetett felfedezni. Arra az elhatározásra jutottunk, hogy a kürtöket mai, modern mű- és sziklamászó technikák alkalmazásával „újra” kimásszuk. Ez a későbbiekben nem bizonyult rossz ötletnek.

A barlangot több szakaszra osztottuk tektonikai és morfológiai szempontok alapján. A szakaszokat a teljesség igényével, a bejáratától kezdve sorban, a lehetőségeket maximálisan tisztázva kutattuk át.

Hold-terem

Az első mászást 1998 november 28-án, a kürtő ÉK-i sarkában indítottuk. Körülbelül 17 méteres magasságban egy, a hasadékirányra merőleges, kifelé lejtő párkányt találtunk, melyről egy átbújáson keresztül, körülbelül 60 méter hosszúságú, új szakaszba értünk. A szakasz kisebb, elszűkülő kürtőkben végződő ágakra tagolódik, melyek tektonikusan predestináltak, cseppkövekkel díszítettek. Ettől a résztől további előrejutást nem remélhettünk.

A következő alkalommal, 1998 december 8-án a mászást a kürtő DNy-i végében kezdtük. Ugyancsak 17 méteres magasságban, a kürtő oldalirányú folytatását jelentő hasadékon átbújva, impozáns méretű folyosóban találtuk magunkat, melyből több irányba is lehetségesnek tűnt a továbbjutás. Az elkövetkező akciók keretében ezen rész továbbkutatása vált elsődleges célunkká. Több alkalommal végeztünk kürtőmászásokat és kisebb bonzásokot e részen, és ezek eredményeként jelentős méretű és hosszúságú új részt tártunk fel. Két 30 méternél mélyebb, illetve magasabb aknát és kürtőt, kuszodákat, termeket, patakos ágat és tágas folyosókat találtunk, összesen 350 méter hosszúságban, 60 méter függőleges kiterjedéssel. A mászások közben ezen a részen a bejárati fixpont szintjét egy méterrel közelítettük meg! Az egész rész tektonikailag erős predestináltságot mutat, teljes egészében a Hold terem DNy-i meghosszabbításának tekinthető. Formavilágával és méreteivel arra enged következtetni, hogy valaha ez volt a barlang fő víznyelő befolyása. A mászások közben ezen a részen a beágba továbbította a vizet. További kapcsolat feltételezhető a Jávorkúti III-as víznyelővel, de ez nem nyert eddig bizonyítást. Mindenesetre érdekes, hogy az alsó régióban levő, jelenleg inaktív patakmederben található sóder a feltalálásakor nedves volt, míg a Jávorkúti III-as vizét nem sokkal az esemény előtt rekesztették el kutatási céllal.

A hold-termi új részek teljes térképcélzatú dokumentálását, a közben a BNP-vel kötött szerződésünk kritériumai szerint, a jelentés írásakor 80 %-os készenléttel elvégeztük. A teljes szakasz poligonfelmérése megtörtént, a hossz 417 méternek bizonyult. Egy alkalommal a Hold-terem kürtőjét is a tetejéig kimássuk, ez közel 40 méter magas. A térképezést 1998-tól folyamatosan végeztük, de a munkálatok a mászások bonyolultsága miatt elhúzódtak, 1999 januárjától 2000 nyaráig pedig szüneteltek, ugyanis az időjárás lehetetlenné tette a barlangba való lejutást. 2000 nyaratól folyamatosak voltak a mászások, de az esőzések így is sokszor megakadályozták az akcióinkat. Ezen okok miatt 2001-ben a barlangi patakot felduzzasztó szűkületeket kimélyítettük, a 20-as akna létrájára folyó vizet pedig más irányba tereltük.

Krampusz-ág

Az aknarendszer után, a Hold terem előtt, a Fejenállós és az előtte levő szűkület között is volt egy kimászásra váró kürtő. Ez is hasadékjelleget mutat, aktív vízfolyás található benne, irányultsága a már jól ismert DNy – ÉK-i. Az eredeti térkép 15 méter magasnak jelölte és nem mutatott belőle továbbjutást. A víz a kürtő DNy-i sarkából tör elő körülbelül 10 méter magasán. A hasadék, amelyből a víz folyik csak oldalt fekve járható, viszont igen magas, 6-10 méter. Két kisebb felmászás után a hasadék elszűkül, fentről pedig vízesés formájában érkezik a patak. Ebben az irányban nem remélünk továbbjutást, a hely szűk és közel van a bejárathoz. A járat hossza körülbelül 20 méter.

Ezután az ÉK-i sarokban végeztünk kutatómászást 2001 nyarán, melynek során 6 méteres magasságban, a kürtő aljáról nem látható, tágas ablakot találtunk. Ezen átmászva egy ovális alaprajzú, 6 x 3 méter alapterületű kürtő aljára értünk. A kürtőben 20 méteres magasságig lehet jól fellátni, ahol az, ipszilon alakban elágazik és ismeretlen magasságig folytatódik. Az ikresedés magasságában, a kürtő ÉK-i sarkában egy nagy méretű, hasadékirányú járat eleje látszik. A kürtőt 10 méterig másztuk ki, a mászást a következő alkalommal innen folytatjuk.

Cseppkő-folyosó

Az eredeti térképen 15 méteresnek jelölt kürtő a Kanyon nevű szakaszon a 67-es fixpont fölött található. Különböző akadályokat leküzdve körülbelül 150 métert jártunk be 60 méteres vertikális kiterjedéssel. Négy, kifejezetten nagy alapterületű kürtő található ezen a részen, jelenleg még nem másztuk ki egyiket sem és pontos elhelyezkedésüket sem tisztáztuk megnyugtatóan. A kutatást és a mászást nehezíti a több ponton is rendkívül instabil omladék. A négy nagy kürtő tetejét még erős reflektorral sem látjuk, ezért itt jelentős eredményekre számíthatunk. A kürtők fosszilisak, hidegvizes kialakulásúak és elütnek a barlang többi részétől. Találtunk még itt egy függőtavat és egy meandert is az egyik kürtő aljában, amit még nem jártunk be, de remélhetőleg a Patakos-ág bejövő szifonja mögé vezet majd, hiszen az egész rész ebbe az irányba tendál! Ezen a részen a huzat is igen jelentős mértékű.

Auróra-terem

Az eredeti térképen, a viszonylag nagy kiterjedésű, a Patakos-ágból kötél nélkül is megközelíthető terem nincs feltüntetve, csak a terem bejárata van egy 10 méteres kürtőként jelezve, ami nem felel meg a valóságnak. A terem a Patakos ággal nagyjából párhuzamos, DNy-ÉK irányultságú, annak folyásirány szerinti bal oldalából, a két szifon között félúton, egy hasadék jellegű, 6-7 méter magas, cseppköves kürtőn keresztül közelíthető meg. A terem ÉK-i végéből egy nagy méretű, mára teljesen inaktív, de nagyon szép cseppkőlefolyás indul. Ennek az aljába érkezünk meg a Patakos-ágból felmászva. A cseppkőlefolyás tetejéből egy 25 méter magas, a tetején ipszilon alakban elágazó kürtő nyílik. Az ipszilon ÉK-i ága pár méter után teljesen becseppkövesedik. A Ny-i ágban egy cseppköves szűkület állta utunkat, melyet egy későbbi alkalommal kitágítottunk. Az átbújás után 10 métert kell ereszkedni egy kisebb terem aljára, amelynek szemközti falán egy újabb, ismeretlen nagyságú kürtő következik, amit még nem másztunk ki, de a huzat ebből az irányból is jelentős feltáralan járatok meglétével kecsegtet. Az egész szakaszt gazdagon díszítik a különböző cseppkőképződmények.

A kűrtők kimászásának technikája

A kűrtómászás során sziklamászó technikát alkalmaztunk, mesterséges mászással kombinálva. Ahol a fal adottságai lehetővé tették, alsó biztosítással szabad mászást alkalmaztunk, természetes kikötéseket és nitteket köztesként használva. A többi helyen mesterséges mászással jutottunk fel, melynek menete a következő: a mászó a köztesben (nittben) egy közvetlen karabinerben lógva, vagy egy lépőszársor (trepni) fokán állva a feje fölé fűr (amennyire csak fel tud nyúlni) a fűrógéppel egy lyukat, behelyezi a lyukba a nittet, felakasztja a trepni a felső nittbe, felmászik, és a felső nittbe akasztja magát. Ezután a folyamat kezdődik előlről. A mászások során csak a stand nitteknek (kb. 6-10 méterenként) helyeztünk el fix nitteket, a többi helyen kiszedhetőket használtunk.

A mászás során használt eszközök:

HILTI HLC-08 kiszedhető dübel

HILTI HLC-10 kiszedhető dübel

PETZL önfűrő dübel

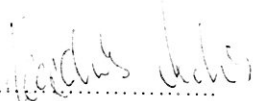
RYOBI fűrógép

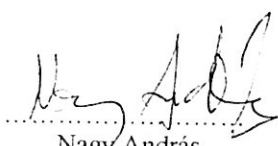
Sziklamászó beülők, dinamikus kötél, hevederek, slingek, kötélgyűrűk, házilag készített trepnik

A kutatásban eddig részt vállalók névsora

Aradi Gábor
Bátori Károly (Marcel Loubens)
Berecz László
Boján Judit
Csekő Ábel (BEAC)
Hegedűs András
Kunisch Péter
Jancsó Gyula (Myotis)
Mants Richárd
Mikolovics Veronika
Molnár János
Nagy András
Sliz György
Tóth István
Vass Péter
Zentai Rudolf

Budapest, 2002. február 15.

.....
Hegedűs András
kutatásvezető

.....
Nagy András
helyettes kutatásvezető